

*Marie Alžběta,
hraběnka Serényiová de Kis-Serény,
rozená hraběnka z Waldsteinu
(1697–1787)*

*dobrodínka chrámů Páně
v Blatné, Paštikách a na Křesovci*

**Marie Alžběta,
hraběnka Serényiová de Kis-Serény,
rozená hraběnka z Waldsteinu
(1697–1787)**

*dobrodinka chrámů Páně
v Blatné, Paštikách a na Křesovci*

Sestavil Vladimír Červenka

2022

Na přední straně obálky znak Marie Alžběty Serényiové, rozené z Waldsteinu, nad průchodem zvonice při děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Blatné – novodobá kopie originálu z roku 1756

Obsah

Úvodem.....	4
Waldsteinové v našich dějinách.	5
Rodinné a majetkové vztahy Marie Alžběty.....	6
Působení a odkaz Josefa a Marie Alžběty Serényiových v Blatné a na Blatensku.	10
Závěr.	16
Výběr z použitých pramenů a literatury.....	17

Úvodem

Hraběnka Marie Alžběta Serényiová, rozená z Waldsteinu, patří k význačným, byť přece jen dosud ne zcela doceněným blatenským osobnostem. Její odkaz je v Blatné a okolí stále živý a dobře patrný. Ona sama, potažmo i její manžel, s nímž mnohé uskutečnila a na nějž po jeho smrti plynule navázala, se však těší, alespoň u širší veřejnosti, spíše jen okrajové a příležitostné pozornosti. Naposledy byla výrazněji vzpomenua roku 2020 v souvislosti s dokončením rekonstrukce kostela sv. Jana Křtitele v Paštikách, jenž za svou nynější vrcholně barokní podobu vděčí právě jí. V rámci odborného zájmu se Marii Alžbětě Serényiové, rozené z Waldsteinu, komplexně věnovala Pavla Hasilová ve zdařilé diplomové práci obhájené roku 2013 na Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Tiskovina, kterou jste právě otevřeli, je v podstatě souhrnem známých fakt o této osobnosti, jakýmsi malým průvodcem jejím životem, působením a odkazem pro každého, kdo se zajímá o památky Blatné a jejího okolí, ať již je to člověk místní či přespolní, kterého sem zavedl turistický ruch. Současně chce upozornit na místo, jež by hraběnce Serényiové mělo náležet v historiografii Blatné a Blatenska.

Mgr. Vladimír Červenka

Waldsteinové v našich dějinách

Rod Waldsteinů (Valdštejnů) patří k nejstarším a dodnes žijícím českým šlechtickým rodům, který hrál po staletí klíčovou úlohu v historii našich zemí, ať již z pozice vojevůdců, vysokých zemských úředníků, diplomatů či církevních hodnostářů. Jeho příslušníci disponovali vesměs velmi slušným majetkovým zázemím a prosluli jako mecenáši umění a sběratelé. Současně šlo o rod hojně rozvětvený. Hrdinka našeho vyprávění pocházela z větve rožďalovické, která se vydělila z linie hostinnské (podle Hostinného), k níž patřil i nejslavnější představitel celého rodu, generalissimus císařských vojsk za třicetileté války a frýdlantský vévoda Albrecht z Valdštejna, zavražděný roku 1634 v Chebu. Teta Marie Alžběty, Anna Františka Apollonie (1683–1741), byla v prvním manželství provdána za Přibíka Františka Josefa, svobodného pána z Újezda, jehož otec Jan Josef vlastnil panství Březnice. Bratranec z miletínské větve Emanuel Arnošt z Waldsteinu (1716–1789) se stal v roce 1756 pražským světícím biskupem a roku 1760 sídelním biskupem v Litoměřicích. Byl tvůrcem rozsáhlých sbírek, zvláště numismatické a knižní.

Majetkově, společensky a politicky byla úspěšnější hrádecká linie rodu, z níž pocházel mimo jiné královéhradecký biskup, velmistr řádu křížovníků s červenou hvězdou a od roku 1675 pražský arcibiskup Jan Friedrich z Waldsteinu (1642–1694). V první půli 18. století se tato linie rozdělila na větev mnichovohradišťskou, jež získala v 19. století statky i na jižním Plzeňsku (Štáhlavy, Nebílovy, Chocenice), a větev duchcovskou.

Erb rodu se v 16. století ustálil do podoby zlato-modře čtvrceného štítu se čtyřmi dovnitř obrácenými lvy opačných barev a se složenými křídly – předním modrým, zadním zlatým – v klenotu. Někdy jsou všichni lvi obrázeni jedním směrem, obvykle doprava, a křídla zobrazena jako rozložená (pravé zlaté a levé modré). Roku 1621 byl Adamovi mladšímu z Valdštejna erb polepšen a v roce 1758 Josefovi Jiřímu rozšířen o prvky z erbu vymřelého rodu Vartenberků v souvislosti s povolením používat sdružený přídomek z Waldsteinu a Wartenbergu. Linie Marie Alžběty však užívala erb stále v základní podobě.

Erb rodu Serényiů tvoří polcený štít, v jehož pravé stříbrné polovině je korunovaný had, v levé modré stříbrný doprava vzlétající Pegas nad modro-stříbrně routovaným břevnem. Ten se opakuje i v klenotu, ale jako rostoucí.

Rodinné a majetkové vztahy Marie Alžběty

Marie Alžběta byla dcerou Františka Karla, hraběte z Waldsteinu (1673–1701), majitele panství Drahenice s připojenými statky Uzeničky (Německé Uzenice), Hostišovice a Dvoretice, a Marie Ludmily Libštejnské z Kolovrat (1665–1720). Na svět přišla ovšem v Praze 7. 10. 1697 a téhož dne byla pokřtěna v kostele Panny Marie na Louži farářem Blažejem Františkem Frantou jmény Marie Alžběta Kateřina Anna Barbora. První dvě byla po hlavní kmotře, její babičce Marii Alžbětě z Waldsteinu, rozené Khuen-Belasi, třetí obdržela na počest druhé kmotry Kateřiny Ludmily Libštejnské z Kolovrat, své tety.

Byla prvním ze tří dětí svých rodičů. Následovala Marie Františka Terezie Alžběta (1698–1782), od roku 1716 provdaná za Viléma Albrechta, hraběte Krakovského z Kolovrat (1678–1738), posléze nejvyššího kancléře, dědice přídomku, erbu a statků po svobodných pánech z Újezda (Březnice, Hradiště). Nejmladší byla Anna Josefa Klára Marie (* 1699), o jejíchž dalších osudech bohužel není nic podrobnějšího známo. S největší pravděpodobností zemřela neprovdána někdy před rokem 1720. Obě mladší sestry se narodily na rodinném venkovském sídle Drahenicích.

Otce ztratila v necelých čtyřech letech. Poručnictví nad sestrami pak vykonávala ovdovělá matka Marie Ludmila, která se roku 1706 provdala za hraběte Jana Václava ze Šternberka z holické větve rodu. Toto manželství však trvalo pouze šest let.

Ačkoli byla Marie Alžběta nejstarší, vdávala se až druhá. Jejím manželem se stal hrabě Josef Serényi de Kis-Serény. Svatba se konala krátce před začátkem adventu, dne 22. 11. 1718, v zámecké kapli na Drahenicích a snoubence oddal P. Remigius a S. Francisca, kněz konventu bosých

*Portrét Marie Alžběty Serényiové,
rozené z Waldsteinu,
ze sbírek Státního zámku Březnice*

augustiniánů ze Lnář. Za svědky jim šli Maxmilián Lev, hrabě Libštejnský z Kolovrat, bratranec nevěstiny matky, baron Jan Josef z Újezda, soused z Březnice, a slečna Marie Aloise Lažanská z Bukové, pravděpodobně dcera Adama Lažanského, pána na Bratronicích.

Podobizna hraběte Josefa Serényiho na epitaфу v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Blatné (foto Roman Lavička)

Josef Serényi pocházel z významného uherského šlechtického rodu, který se v 17. století usadil na Moravě, kde držel statky Milotice, Lomnice, Nový Světlov, Luhačovice ad. Narodil se 4. 6. 1686 ve Vídni a pokřtěn byl následující den v katedrále sv. Štěpána jmény Karel Josef Ondřej Menander. Byl šestým z osmi potomků Jana Karla Serényiho (1621–1691), vysokého důstojníka císařské armády, jenž se proslavil při obraně Vídně před Turky roku 1683. Matka Ernestina Barbora, rozená hraběnka z Löwenstein-Wertheim-Rochefortu (1654–1698), koupila roku 1695 panství Blatná, k němuž poručník jejich potomků, hrabě Salm-Reifferscheidt, připojil v roce 1701 ještě sousední statek Škvořetice. Na základě dědické dohody se svými bratry Karlem Antonínem a Leopoldem z 3. 12. 1709 převzal oba tyto majetkové celky právě prostřední Josef.

Stal se skutečným císařským komorníkem a posléze tajným radou císaře Karla VI. Věnoval se ale především zemské politice jako člen různých sněmovních komisí, přisedící většího zemského soudu a královský místodržitel. Byl též rytířem španělského Řádu sv. Jakuba z Compostely (San Diego de la Spada), původně církevního společenství s cílem chránit poutníky do Santiaga, od konce 15. století monarchistického řádu udělovaného španělskými králi. Marie Alžběta byla zase dámou Řádu hvězdového kříže, který jí propůjčila královna Marie Terezie. Jako taková mohla téměř kdykoli osobně přicházet k panovnici, ale byla také zavázána k náboženským a charitativním povinnostem. Z výše popsaných důvodů se manželé střídavě zdržovali v Praze, Blatné a pravděpodobně i ve Vídni (tam mimo jiné odpočívali v kryptě kostela sv. Oldřicha rodiče hraběte Serényiho).

V manželství Josefa a Marie Alžběty se narodily čtyři děti:

1) Marie Františka Alžběta Josefa Petronilla

křtěna 29. 6. 1720 u sv. Martina na Starém Městě pražském, † 9. 2. 1721 v Praze na Malé Straně, pohřbena u sv. Tomáše tamtéž

2) Jan Nepomuk Josef Václav Vyntíř František de Paula Prokop Vojtěch

křtěn 16. 5. 1723 u sv. Tomáše v Praze na Malé Straně, pohřben 25. 2. 1724 tamtéž

3) Václav Prokop Vojtěch Jan Nepomucký Josef Joachim Jan Křtitel František de Paula Vyntíř Ignác Onufrius Dominik Vincenc Ferrerius Adam Štěpán

křtěn 3. 8. 1725 v Blatné, pohřben 19. 3. 1726 tamtéž

4) František de Paula Josef Jan Nepomuk Václav Prokop Vojtěch Vít Zikmund Filip Nerius Dominik Adam Vincenc Ferrerius Mikuláš Tolentinský Simplicius

křtěn 2. 3. 1728 u sv. Tomáše v Praze na Malé Straně, † 19. 7. 1728 v Praze na Malé Straně, pohřben u sv. Tomáše

Protože všichni potomci zemřeli nedlouho po narození, zůstali manželé Serényiovi bez dědice. Když 3. 2. 1742 hrabě Josef Serényi v Praze zemřel (pohřben byl 9. 2. do krypty před hlavním oltářem děkanského kostela v Blatné, epitaf je umístěn při oltáři sv. Josefa, který sloužil růžencovému bratrstvu založenému manželi Serényiovými), měli podle poslední vůle zdědit Blatnou a Škvořetice jeho moravští příbuzní. K užívání a správě jej však doživotně, nebo do doby, kdy se znovu provdá, svěřil své manželce. Ta měla ještě své vlastní statky, když roku 1723 koupila Štířín a roku 1729 blízký Kostelec u Křížků na Říčansku. Obojí vlastnila až do roku 1750. Kromě toho měla dva domy v Praze. Jedním byl nynější Ledebourský palác na Malé Straně, dnes sídlo Národního památkového ústavu.

Marie Alžběta již zůstala vdovou. Svého manžela přežila o neuvěřitelných 45 let a dosáhla na svou dobu požehnaného věku bezmála 90 let. S přibývajícimi roky přestala být schopna spravovat svůj majetek, a tak svěřila tento úkol roku 1783 synovci Josefu Mariovi, hraběti Krakovskému z Kolovrat na Březnici a Hradišti, který jej vykonával společně se svým bratrem Janem Nepomukem Karlem, vysokým důstojníkem císařské armády a rytířem maltézského řádu.

Úmrtí hraběnky Marie Alžběty Serényiové, jež nastalo v úterý 3. 4. 1787 v Praze, a pohřeb, který se konal v sobotu 7. 4. do rodinné krypty v blatenském kostele po bok manžela a syna Václava, s nejvyšší pietou zaznamenal do matriky zemřelých farnosti Blatná děkan Václav Jan Šedivý: „Dne 3. dubna v Praze na Malej Straně v hraběcím domu svým na osadě sv. Tomáše Jejich Excellencí vysoce urozená paní, paní Marie Alžběta, zavadaná a ovdovělá S(vaté) ř(ímské) říše hraběnka z Sereni de Chysch Serin, rozená S(vaté) ř(ímské) říše hraběnka z Waldsteinu, bývalá na 45. rok zplnomocněná paní panství blatenského a na Škvořeticích. Pohřbena do krypty pod velikým oltářem k hraběcímu panu manželů svému dne 7. dubna 1787 skrze trojí cti hodného velebného pána, pana Václava Šedivého, toho času děkana zdejšího. Velkým věkem již smyslu zbavena v nenadála hodinu jako svíce zhasla. Největší dobrodínka chrámu Páně zdejšího a opravdová matka chudých. Ať odpočívá v svatém pokoji. Amen.“ Bylo jí 89 let, 5 měsíců a 28 dní.

Epitaf Josefa Serényiho u oltáře sv. Josefa a krycí deska serényiovské krypty v kněžišti děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Blatné (foto Roman Lavička)

Působení a odkaz Josefa a Marie Alžběty Serényiových v Blatné a na Blatensku

Působení Serényiů, a zvláště pak Marie Alžběty, jež ale programově navazovala na zemřelého chotě, zcela odpovídalo barokní mentalitě. Ponecháme-li stranou hospodářské a další společenské a politické aspekty, nesly vrchnosti také zodpovědnost za náboženský život poddaných, což byl v námi sledované době jeden z jejich nejdůležitějších úkolů a rovněž předpoklad pro vlastní spásu. Toto otcovské, respektive mateřské pojetí vztahu mezi pány a jim svěřeným lidem se projevovalo tím, že vrchnost stavěla na odiv svou osobní zbožnost, aby šla poddaným příkladem a současně se všestrannou podporou náboženských slavností, farního duchovenstva, zbožných bratrstev, školství, v neposlední řadě pak péčí o církevní stavby, nad nimiž vykonávala patronát, a budováním nových míst kultu snažila zbožnost poddaných rozvíjet. K tomu patřilo též úsilí o konverze jinověrců, v našem regionu zvláště Židů (v Blatné je za Serényiů doloženo hned několik židovských křtů, které představovaly natolik významnou událost, že jim byli přítomna vrchnost a její urození hosté; jeden z křtěnců dokonce obdržel příjmení *Senokol*, složené z počátečních písmen jmen přítomných šlechticů – hraběte Serényiho, Nostitze a Kolovrata) a v neposlední řadě skutky křesťanského milosrdenství, jež se projevovaly především podporou nejchudších obyvatel panství almužnami, jídlem a ubytováním, jak činili i Serényiové. Hraběnka Marie Alžběta se v tomto směru patrně trochu stylizovala do role jedné ze svých křestních patronek sv. Alžběty Durynské. K charitativním skutkům ji ovšem zavazovalo i členství v prestižním Řádu hvězdového kříže. Hraběnčino první jméno, v té době se těšící díky rozvinuté mariánské úctě neobyčejné oblibě, zase výborně korespondovalo s patrociniem blatenského děkanského kostela coby nejvýznamnější církevní stavby na panství a střediska místní duchovní správy. Náboženské smýšlení v rodině Serényiů odhalují i jména, která manželé volili pro své potomky. Pomineme-li jména na počest kmotrů, s čímž se vlastně setkáváme jen u prvorozené dcery (jinak byli za kmotry bráni vždy žebráci, což je pro barokní šlechtu také charakteristickým rysem), připomínala světce, k nimž se rodina hlásila a měla je ve zvláštní oblibě. U Serényiových se nápadně hojně uplatňovali čeští zemští světci Václav, Prokop, Vojtěch, Vít, Jan Nepomucký, Zikmund. U synů narozených

v letech 1725 a 1728 se objevují též jména Dominik a Vincenc Ferrerius, patřící světcům dominikánského řádu, což by mohlo odkazovat k růžencovému bratrstvu v Blatné založenému roku 1723 (viz dále). Sv. Vincenc mj. přivedl na Iberském poloostrově ke křesťanské víře mnoho muslimů a Židů.

V případě manželů Serényiových (a poté Marie Alžběty samotné) umocňovalo důraz na náboženský život, podporu církve a snahu zachovat trvalou památku nejspíše právě i to, že nezanechali přímého dědice, který by na jejich odkaz navázal. Ostatně i příbuzní z moravské větve neměli pak o vzdálené dědictví zájem a po vleklém sporu s bratry Krakovskými z Kolovrat blatenské panství roku 1798 prodali Hildprandtům.

Výčet všeho, co v Blatné a jejím okolí z vůle Josefa Serényiho a jeho manželky Marie Alžběty, rozené z Waldsteinu, vzniklo, je nemalý. Nezanedbatelná část jejich odkazu je zde dodnes patrná. Zvláště stavby a další umělecké památky spoluutváří ráz krajiny Blatenska a jsou součástí jejího kulturního bohatství. Na jiné věci se ale již pozapomnělo.

V Blatné podnikli manželé Serényiovi nejprve v letech 1722–1723 výstavbu vrcholně barokní zděné **zvonice** namísto dosavadní dřevěné. Hranolová stavba s cibulovitou bání byla vážně poškozena při požáru města v září 1834, načež byla opravena a přestavěna do nynější novogotické podoby. Nad průchodem, kterým se vcházelo do kdysi uzavřeného areálu děkanského kostela a hřbitova, je novodobá kopie aliančního serényiovsko-waldsteinského znaku z roku 1756.

Skutečnost, že blatenský děkanský chrám je zasvěcen Panně Marii Nanebevzaté, ale nejspíše i osobní náboženské preference Serényiových, vedly k tomu, že při něm bylo roku 1723 založeno zbožné **růžencové bratrstvo**. Od toho se odvíjely další věci. Bratrským oltářem byl boční oltář sv. Josefa – jednoho z křesťanských patronů hraběte Serényiho, jehož jméno upřednostňoval. Ostatně měl za manželku Marii, a tak se možná i stylizoval do role svého nebeského ochránce. Ve své závěti dokonce vyslovil přání, aby byl pohřben v modré kutně, ve které býval zobrazován právě sv. Josef.

Na založení růžencového bratrstva navázalo zřízení **mariánského sloupu** na náměstí roku 1726. Jeho vrchol zdobí socha Panny Marie Růžencové, jakoby v pozici ochránkyně města, středovou část pak čtyři sochy světců – mariánských ctitelů – sv. Dominika (mj. propagátora růžencové modlitby), Josefa, Václava a Jana Nepomuckého. Nechybí samozřejmě serényiovský a waldsteinský erb.

*Socha sv. Prokopa u fary – mariánský sloup na náměstí –
socha sv. Václava u nádraží – socha sv. Floriána před farou
(foto Vladimír Červenka)*

Během let ozdobily Blatnou i další **sochy světců**, kteří měli chránit město a jeho obyvatele před živelními pohromami, nemocemi a válkou. Na zaniklém mostě u děkanství (fary) to byli sv. Jan Nepomucký a sv. Prokop, z nichž tento, zhotovený roku 1732, je dnes umístěn ve výklenku při severní straně fary. Most nad splavem zámeckého Jezera nesl sochy Ukřižovaného Krista a Panny Marie Bolestné, na mostu do zámecké zahrady stály dřevěné sochy sv. Václava a Jana Nepomuckého, na dolním konci Koubkovy třídy socha sv. Václava z roku 1756, posléze přesunutá k nádraží, kde je dnes nahrazena kopií. Podobně je tomu i v případě sochy sv. Floriána u fary. Ta byla instalována roku 1766, bezesporu po požáru, který tehdy postihl zámek. Originály těchto soch, včetně originálů skulptur a heraldických prvků z mariánského sloupu, se nachází v zahradě domova pro seniory.

*Blatenská monstrance
z roku 1744
(Městské muzeum Blatná,
Sbírka fotografická)*

Zvláště rozsáhlé práce probíhaly na **děkanském kostele**. Kromě stavebních oprav a vnitřní výmalby to byla především postupná výměna mobiliáře zahrnující nové varhany, oltáře (v kostele jich bylo celkem 11, na středový oltář sv. Kříže byla roku 1738 umístěna uctívaná socha Panny Marie Bolestné ze Škvořetic, přenesená sem po dočasném umístění v poutní kapli na Křesovci u Pacelic), kazatelnu, křtitelnici, obrazy, též liturgické náčiní, zvláště stříbrné, mezi nímž dominuje monstrance z roku 1744 zdobená perlami a drahokamy, relikviáře, korunky na sochu Panny Marie na hlavním oltáři, roucha atd. Hrabě Josef Serényi se však úplného dokončení velkolepé renovace kostelního zařízení nedožil, neboť, jak již víme, zemřel v únoru 1742. Ovdovělá Marie Alžběta však společně započaté dílo dokončila a roku 1747 ještě pro kostel získala od papeže Benedikta XIV. odpustkové privilegium. Následně se sama

pustila do dalších projektů. Konkrétně v Blatné šlo ještě o výstavbu ambitu mezi děkanstvím a kaplí sv. Michaela v šedesátých letech 18. století.

Blatenský kostel byl nejen hlavním chrámem na panství, ale též místem posledního odpočinku příslušníků serényiovského rodu. Jejich pohřební krypta byla zřízena před hlavním oltářem a přikryta deskou s vyobrazením manželů Serényiových, jak klečí se sepjatýma rukama před křížem, a s aliančním znakem v dolní části. Tato deska je dnes druhotně zasazena v severní zdi kněžiště. Osobnost hraběte Josefa Serényiho připomíná, jak již zmíněno, epitaf na viditelném místě při bočním oltáři sv. Josefa.

Po dokončení prací na děkanském chrámu se pozornost hraběnky – vdovy obrátila k již značně sešlému **filiálnímu kostelu v Paštikách**, který nechala v letech 1747–1752 přestavět do současné vrcholně barokní podoby. Středověký kostel se tak proměnil ve vrcholné architektonické dílo a významnou krajinnou dominantu. Práce na výzdobě interiéru a na mobiliáři pokračovaly ještě v dalších letech.

*Kostel sv. Jana Křtitele v Paštikách – poslední dílo K. I. Dientzenhofera
(foto Vladimír Červenka)*

Fundátorsko-stavební aktivity Marie Alžběty Serényiové pak završila výstavba **poutního kostela na Křesovci** u Pacelic v letech 1763–1765. K tomu všemu je nutno ještě poznamenat, že v rámci svých „projektů“ se vždy snažila nějakým způsobem zpřítomňovat svého zemřelého manžela, na jehož odkaz navazovala. Průčelí paštického kostela tak ozdobily sochy křestních patronů obou manželů – sv. Josefa a sv. Alžběty Durynské. Stejně světce najdeme i na hlavním oltáři děkanského kostela v Blatné.

Pamatováno bylo též na stavby světské. Kupříkladu po požáru v roce 1766 došlo k opravě a úpravě takzvaného rozdražovského křídla blatenského **zámku**. V Buzicích byl vrchností postaven **most** přes Lomnici atd.

Při uskutečňování svých záměrů spolupracovali manželé Serényiovi s řadou významných umělců té doby. Jmenujme především architekty **Kiliána Ignáce Dientzenhofera** (1689–1751), tvůrce realizovaného projektu přestavby kostela v Paštikách, a **Antonína Haffeneckera** (1720–1789), jenž projektoval opravu rozdražovského křídla blatenského zámku v roce 1766, sochaře **Ferdinanda Ublackera** (1722–1779) a malíře **Jana Václava Spitzera** (1711–1773), kteří se podíleli na výzdobě blatenského i paštického kostela, a v neposlední řadě hraběcího dvorního umělce, všestranného **Jana Hoffmanna** (cca 1700–1747), autora některých malířských a sochařských děl v děkanském kostele i ve městě (mariánský sloup), též původce prvních plánů přestavby paštického kostela, jejichž realizaci však zastavila Hoffmannova smrt.

Poutní kostel na Křesovci počátkem 20. století (fotoarchiv SOB)

Takzvané rozdražovské křídlo blatenského zámku (foto Vladimír Červenka)

V rámci profilu hraběnky Marie Alžběty Serényiové nelze pominout také další aktivity. V roce 1746 zřídila při děkanském kostele fundační kaplanství dotované z důchodu velkostatku. V souladu s poslední vůlí svého manžela rozšířila původní špitální fundaci z doby hrabat z Rozdražova na osm osob a vydala nový špitální řád. Budova špitálu se nacházela v prostoru mezi zvonící a zdí farského dvora.

Zvláštní pozornost věnovala farní škole. Především založila roku 1751 fond na vydržování dvou učitelů. V roce 1763 přidala ke stávající fundaci další kapitál, aby mohlo být vzdělávání bezplatné. Pro školu též koupila dům a v letech 1769–1770 ho nechala k danému účelu adaptovat.

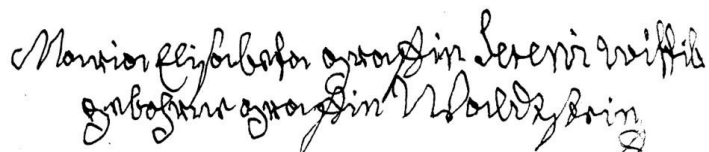
Závěr

Hraběnka Marie Alžběta Serényiová, rozená z Waldsteinu, byla důstojnou a účinnou oporou, a poté i následovnicí svého manžela Josefa, hraběte Serényiho, který spolu s ní započal programově koncipované dílo proměny Blatné v místo, jež bude prodchnuto zbožností lidu a bude odrážet slávu Boží tak, tedy zcela v souladu s barokním chápáním světa.

Jak ale vnímala, že to, co po léta s manželem a pak ještě déle sama budovala, se postupně rozpadá vlivem nástupu osvícenství? Šlo zejména o citelnou redukci zařízení děkanského kostela v Blatné, z nějž bylo nařízením prvního biskupa nově zřízené českobudějovické diecéze, hraběte Jana Prokopa Schaffgotsche, odstraněna většina oltářů. Došlo ke zrušení růžencového bratrstva, byl ukončen provoz hřbitova kolem kostela, provedena úprava farního obvodu. Jakousi ironií osudu byl v době josefínské blatenským děkanem Václav Jan Šedivý, jehož stejnojmenný strýc se zde v téže funkci s hraběnkou podílel ve čtyřicátých letech na velkolepé renovaci kostelního mobiliáře, který nyní jeho synovec musel nechat z velké části odstranit.

Víme, že ještě roku 1784 byla Marie Alžběta způsobilá k právním úkonům, neboť tehdy učinila poslední pořízení. V něm mimo jiné stanovila, že její pohřeb má být velmi prostý, tělo oblečeno do jednoduchého oděvu „služebnice Panny Marie“ (*Sclavin Mariae*) po vzoru bratrstva při klášteře theatinů v Mnichově, rakev vnesena do krypty chudými lidmi a na ní připevněna jen umrlčí lebka, žádné jiné odznaky a symboly. Nicméně ve sbírkách blatenského muzea se dochovala nápisová destička z hraběčiny rakve, která obsahuje její plnou titulaturu. Své dědice zavázala, aby za ni nechali odsloužit tisíc mší, a to v den pohřbu v děkanském kostele tolik, kolik bude možno, a ostatní v různých klášterech žebravých řádů, na což vyčlenila 500 zlatých.

Poznámka ve výše citovaném úmrtním matričním zápisu, že v době smrti byla již „smyslu zbavena“, umožňuje domněnku, že události těchto let horečného reformního úsilí císaře Josefa II., jež bořilo mnohé dosavadní jistoty, snad již ani nebyla schopna zachytit ani zhodnotit. Možná Bohu díky pro ni. Nechť tedy odpočívá v pokoji.

Marie Alžběta Serényiová
z Waldsteinu

Vlastnoruční podpis hraběnky Marie
Alžběty Serényiové, rozené
z Waldsteinu, z 1. 11. 1762
(SOA v Třeboni, Velkostatek Blatná)

Výběr z použitých pramenů a literatury

Archiv hlavního města Prahy, *Sbírka matrik*, sign. MAR N303; sign. PML N5; sign. TO N5; sign. TO Z1.

Státní oblastní archiv (dále jen SOA) v Třeboni, *Sbírka matrik*, sign. Blatná 2, 3, 24; sign. Mirovice 2; sign. Pohoří 2.

SOA v Třeboni, *Velkostatek Blatná*, inv. č. 699, kar 79.

Státní okresní archiv Strakonice, *Osobní fond Hille Jan Pavel*, inv. č. 21, sign. 21/1, kar 4; Paměti kostela Matky Boží a duchovní správy v Blatné. III. díl do r. 1857. Blatná, 1931.

ČERVENKA, Vladimír – LAVIČKA, Roman. *Blatná. Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie*. Blatná, 2015.

HASILOVÁ, Pavla. *Hraběnka Serényiová a Blatná*. Tiskem nevydaná diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Ústav českých dějin. Praha, 2013.

SEDLÁČEK, August. *Českomoravská heraldika*. Část zvláštní. Praha, 1925.

SCHINDLER, Josef. Vznik a význam řádu hvězdného kříže. *Časopis katolického duchovenstva*, roč. 1877, č. 2, s. 114–119.

ŠMILAUEROVÁ, Adéla. *Johann Hoffmann. Umělec jihozápadních Čech*. Tiskem nevydaná diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění. Praha, 2008.

Městské muzeum Blatná, *Sbírka fotografická*.

Fotoarchiv Svazku obcí Blatenska (SOB).

Marie Alžběta, hraběnka Serényiová de Kis-Serény,
rozená hraběnka z Waldsteinu (1697–1787),
dobrodinka chrámů Páně v Blatné, Paštikách a na Křesovci
Sestavil: Mgr. Vladimír Červenka
Návrh obálky: Mgr. Vladimír Červenka
Fotografie a dokumenty: uvedeno na příslušných místech
Sazba: Mgr. Vladimír Červenka
Vydáno v roce 2022

A. D. MMXXII